

UREĐENJE IZLOŽBENOG PROSTORA ATRIJA, ATELIJERA I VRTA ATELIJERA MEŠTROVIĆ U ZAGREBU OD 1960. DO 1963. GODINE

AKADEMIK MIROSLAV BEGOVIĆ

Hrvatska akademija znanosti i
umjetnosti

Ivan Meštrović odabrao je 1922. godine svoje stalno boravište u tihoj atmosferi Gornjega grada u Zagrebu.

Za izgradnju atelijera i uređenje stare stambene kuće uzeo je najprije kao suradnika Viktora Kovačića, ali ubrzo ga je zamijenio arhitekt Harold Bilinić.

Atelijer je jednostavan, ne prevelik - zapravo malen, prozorima okrenut na sjever, prema zatvorenom dvorištu vrtu.

Odiše atmosferom pomoćnoga radnog prostora uz umjetnikov dom. Pogodan je kao izložbeni prostor za skulpture. Osim atelijera, uređen je atrij, koji svojim arhitektonskim elementima stvara mediteranski ugođaj pa time unosi novi duh u ambijent Gornjega grada.

Godine 1925. arhitekt Drago Ibler projektirao je monumentalna ulazna vrata, prilagodivši njihove proporcije arhitekturi ulice.

U tom je atelijeru Meštrović radio gotovo punih dvadeset godina.

Godine 1952. darovao je svoju kuću, atelijer i velik broj skulptura u njemu Republici Hrvatskoj da budu muzej namijenjen novim naraštajima.

Godine 1959. Gradska galerija suvremene umjetnosti preuzela je pod svoju upravu darovane objekte nazvane

Atelijer Meštrović.

Adaptirani izložbeni prostor - atrij, atelijer i vrt - otvoreni su za posjetitelje 7. rujna 1963. godine.

Preuređenje atrija, atelijera i dvorišta u izložbeni prostor djela Ivana Meštrovića započeo sam već 1960. godine. Zadaća mi je bila skromna: izmjena stropnih i krovnih greda jer su originalne bile dotrajale.

Naručene grede stigle su tek nakon više od godine dana - jer su trebale biti smoždene - velikih dimenzija.

Pročelnik Ministarstva kulture prof. Ivo Štajner, sjajan intelektualac i entuzijast kad je riječ o umjetnosti, pružio mi je odlučujuću potporu i pomoć kako bih uspio nametnuti optimalan program i koncepciju suvremenoga izložbenog prostora prema svim zahtjevima suvremene muzeologije, te umjesto atelijera skladišta dobiti atelijer s izložbom skulptura.

U dvojbi treba li u Mletačkoj ulici publici pokazati ambijent u kojemu je Meštrović radio ili izložiti njegovo umjetničko djelo ja sam se odlučio za izložbu djela.

Umjesto da dam prednost ličnosti, priklonio sam se djelu.

Ocijenio sam da je to ispravno.

Bilo je i drukčijih mišljenja - štoviše, neki su držali da bi i Meštrović bio zadovoljniji da je taj prostor ostao kakav je bio.

No nisu bili u pravu. Istinska želja Ivana Meštrovića bila je što je i potpisao u darovnici od 26. siječnja 1961. godine bliža mojoj koncepciji. U jednom članku darovnog ugovora Meštrović izričito kaže: "Ukoliko bi se tokom vremena ukazala potreba za racionalnijim unutrašnjim

kućnim rasporedom tog muzeja, daroprimac je ovlašten izvesti ga u dogovoru sa Jugoslavenskom akademijom znanosti i umjetnosti u Zagrebu.”

Budući da sam 1961. godine bio asistent u Zavodu za arhitekturu i urbanizam JAZU, o preinakama sam se konzultirao s članovima Razreda za likovne umjetnosti

sam uvijek više radio u svojem drvenom atelijeru.”

Zadatak uređenja izložbenog prostora bio je složen i iznimno težak.

Kako oblikovati i povezati nekoliko prostora u stiješnjenome gornjogradskom ambijentu poluotvoreni prostor atrija, zatvoreni prostor atelijera i slobodni prostor, vrt - za snažnu

Izložbeni prostor atelijera

Akademije i upoznao ih sa svojom zamišlju.

I sam Meštrović dvojio je o izboru. U dogovorima s njim u povodu uređenja atelijera, na upit treba li dati prednost njegovu umjetničkom djelu ili prostornoj atmosferi atelijera, Meštrović je bio vrlo izričit: “Dajte prioritet skulpturi i izloženim djelima, jer, istini za volju, taj atelje nije bio odveć prikladan za rad. Ja

Meštrovićevu skulpturu te dinamično i slobodno kretanje posjetilaca te osim dnevnog razgledavanja izložbe omogućiti posjet i u večernjim satima.

Pritom se nastojao izbjeći romantični odnos prema Meštrovićevu atelijeru i očuvati, koliko je moguće, ugođaj postojećeg ambijenta uz prijeko potreban zahvat u “staro” i preuzimanje rizika za dosljedan, suvremeni tretman izložbenog

Pogled s galerije u dvorište

prostora.

Igrom umjetne rasvjete i dnevne svjetlosti postignuta je željena dramatizacija eksponata prijeko potrebna za ispravno doživljavanje Meštrovićeve skulpture. Ukupna je površina izložbenog prostora oko 370 m². U podrumu su smješteni električni grijači za centralno grijanje tako da se topli zrak posebnim kanalima razvodi do otvora u podu izložbene dvorane; odbijao sam svaku pomisao na vidljive radijatore u izložbenom prostoru.

Načelna koncepcija bila je osigurati dobru osvjetljenost većine statua dnevnom svjetlošću iz određenog smjera, i to visoko iznad horizonta (povećanjem

ostakljenih nadsvjetalaca) i bočnim svjetlom sa sjeverne strane.

Umjetna rasvjeta planirana je kao prijeko potrebna dopunska rasvjeta dnevnoj svjetlosti u razdoblju kad je ona nedovoljna, kao korekcija za prejake sjene, kao i radi održavanja izložaba i u večernjim odnosno noćnim satima.

Dnevna svjetlost dinamična je i promjenljiva, oblikuje trodimenzionalno i nužna je za ispravno doživljavanje

skulpture.

Rasvjeta je riješena na dvije razine.

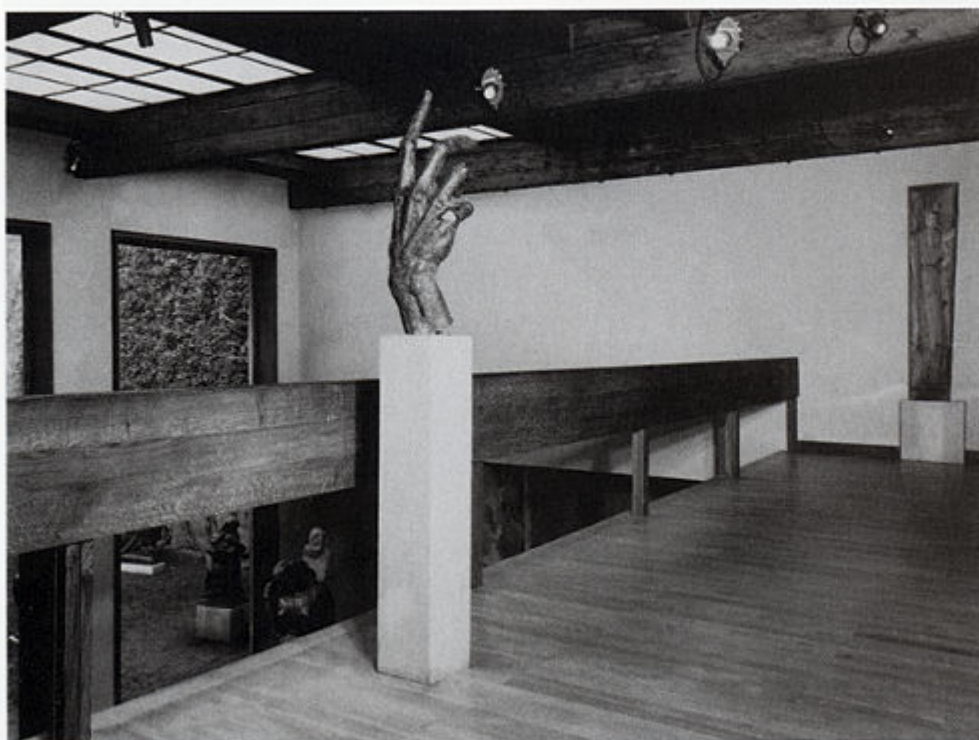
1. Opća rasvjeta izvedena je iznad ostakljenog krovišta i

stropa - kao nadsvjetlo.

2. Usmjerena, koncentrirana rasvjeta postignuta je reflektorima tipa projektora koji pridonose voluminoznosti i daju realan prikaz skulpture.

Izložbeni prostor atelijera - s pogledom na atrij (specijalni projektor - reflektori koji osvjetljavaju konturu skulpture)

Galerija izložbenog prostora atelijera (specijalni projektor - reflektori koji iz više pozicija osvjetljuju izložak

Izložci su intenzivno osvijetljeni s nekoliko projektorâ postavljenih na različita stajališta, ali dalja, pa čak i bliža, okolina izložka ostaje neosvijetljena. Takvo se osvijetljenje postiže specijalno konstruiranim projektorima s kinoprojekcijskom žaruljom jačine 200-

250 W, sa zaslonom (blendom) od metalne pločice, a svjetlosne zrake prolaze samo kroz izrez koji konturira obris izložka. Takva rasvjeta zahtijeva točno određivanje udaljenosti projektora i kuta upada svjetlosnih zraka na izložak. Jačina rasviete takvim

projektorom iznosi oko 100 luksa na udaljenosti 4 m.

Upotreba samo difuzne rasviete, bez sjena, predočuje tijelo plošno i nepovoljna je za rasvjetu skulpture. Koncentrirana usmjerena umjetna rasvjeta pomoću diaprojektora mogla se 1960-ih godina vidjeti samo u Parizu, u Louvreu, u Odjelu antičke skulpture -

Nike od Samothrake.

Osobno sam zadovoljan što sam već 1962. godine predlagao, i uspio realizirati, izložbene prostore Atelijera Meštrović prema standardima i kriterijima najekskluzivnijih muzeoloških zahtjeva. Potpunom doživljaju eksponata u izložbenom prostoru svakako pridonose

Pogled iz atelierâ na izložbeni prostor u dvorištu

Izložbeni prostor ateliera Meštrović - osvijetljen isključivo umjetnom rasvjetom u večernjim satima

Izložbeni prostor ateliera - atrij osvijetljen umjetnom rasvjetom (reflektorima) u večernjim satima

Detalj izložbenog prostora ateliera

izbor eksponata Vesne Barbić i postav Meštrovićevih skulptura Ede Kovačevića, kao i rad ostalih konzultanata i suradnika - konzultanata za rasvjetu Ratimira Žurića i Antona Čopa, restauratora skulptura kipara Želimira Janeša i Vikice Oršić te konzultantice za hortikulturu Silvane Seissel.

Nažalost, održavanje projektoru i reflektoru nakon nekoliko godina postalo je tipična pojava domaćeg nemara!

THE DESIGN OF THE EXHIBITION ROOMS, THE ATRIUM AND THE GARDEN OF THE MEŠTROVIĆ STUDIO IN ZAGREB IN 1963

Ivan Meštrović chose the Upper Town in Zagreb as his permanent home in 1922. The first associate in the construction of his studio and the adaptation of an old residential house was Viktor Kovačić, but he was soon replaced by the architect Harold Bilinić. It was here that Meštrović worked for almost twenty years, and in 1952 the artist donated the building and a large number of sculptures in it to the Republic of Croatia. The refurbished exhibition space - the atrium, studio and the courtyard - was open to visitors in 1963.

The refurbishment of the atrium, studio and the courtyard into exhibition space began in 1960. Faced with the dilemma whether to present the surroundings in which Meštrović worked or to exhibit his art, it was decided in favour of the latter. The task of refurbishment was complex and extremely difficult - the aim was to shape and link the half-open space of the atrium, the closed space of the studio and the open space of the garden for Meštrović's strong sculptures and the free movement of visitors, and allow not only daylight but also evening visits to the exhibition.

In refurbishing the spaces, the romantic relationship towards the studio was avoided, while the atmosphere of the original surroundings was at the same time preserved and brought in line with the demands of the modern treatment of exhibition rooms. Special attention was devoted to lighting, both natural and artificial.

